

UP LÊN, DOWN XUỐNG, IN VÀO, OUT RA.

TRẦN LONG

Tôi đến xứ này vào tháng 7 và ngụ tại nhà người bạn tôi, người đứng lo thủ-tục bảo lãnh cho tôi. Tôi ở đây khoảng 1 tháng và dời đi nơi khác vì có được việc làm, do hội bảo-trợ giới thiệu, ở nơi khác khá xa nhà bạn tôi.

Tôi được xem chương-trình Tivi đầu tiên vào tối Chủ-nhật. Tôi nhớ đại khái là chương-trình "60 minutes" và nhiều shows khác cũng như tin tức về đám cưới của Hoàng-Tử Charles và Công-Chúa Diane của Anh quốc.

Tôi muốn mở ngoặc, tôi nhớ được về đám cưới này vì buổi lễ được tổ-chức trong thế cung như được Tivi Mỹ, cũng như khắp nơi trên thế-giới "đến chào" chu đáo và ôn ào vì đây là một loại tin "hấp dẫn". Hấp dẫn cũng phải, khi mà đám cưới đính-đoạt sự truyền ngôi của một vương-chê (sau nữ hoàng Queen Elizabeth II), của một chính-thê quân chủ lập-hiến (nôm na là có vua mà cũng có dân) đợc nhất trên thế-giới hoặc đính-đoạt sự hưng thịnh của một trong những cường quốc, từng vang bóng một thời trước World War II.

Đây là nước "thủy-tô" của tiếng Anh hay English, một thứ sinh-ngữ được "nói" nhiều nhất trên trái đất này. Có lẽ ta cũng không quên English là tiếng "mẹ đẻ" của tiếng Mỹ hiện tại. Hai nước Anh Mỹ có những mối liên hệ mật thiết, gần bó nhau về ngôn ngữ, lịch sử cũng như về binh-điện chính-trị hiện tại (đình-đoạt sự tồn vinh của thế-giới).

Điểm khôi hài là nhiều nhà ngôn-ngữ-học lại tuyên bố rằng: "Hai nước Anh và Mỹ xa cách nhau bằng English (mà không phải bằng Đại-Tây-Đông)" ?!

Tôi xin trở lại những ngày đầu tôi đến nước Mỹ này. Tôi muốn nhắc lại là nước Mỹ, một nước đã cho tôi dung thân để tránh họa Cộng-San, đã và đang tàn-sát một chủng-tộc cũng màu da, ngôn-ngữ và một danh-từ như bạn cảm guyền là "Người Việt Nam" (dưới chiêu bài này hay y-thức-hệ nạn kia, v.v.). Tôi muốn thấy thực-tế này, nhưng gì cụ thể, bạn Cộng-San đã làm được gì sau gần 40 năm trời (nếu ta kể từ năm 1945)?, nếu không muốn nói là bạn họ đang đẩy lùi dân-tộc về "thời-đại nguyên-thủy" được tưởng trưng bằng:

CON NGƯỜI ~ CON VẬT (xin đọc dấu ~ là "gần bằng").

Sang thứ hai, ngày thứ hai trên đất Mỹ, hội bảo-trợ cử người chở tôi đi làm thẻ và có số "Social Security Number". Đó là những tiếng Mỹ căn bản mà tôi phải học đầu tiên và những số mà tôi phải thuộc "năm lòng" suốt đời (tại xứ Mỹ này) giống như tôi phải nhớ tên họ của tôi vậy. Sau đó nhân-viên của hội giới thiệu tôi đi học tiếng Mỹ.

Nhập gia tùy tục, tôi đến xứ Mỹ này là tôi phải lo (hoặc bị các hội bảo-trợ "mời") đi học. Đây không phải là học những cái hay, cái lạ của nền văn-minh hay kỹ-nghệ tân tiến của nước Mỹ mà là học tiếng Mỹ.

Tôi học tiếng Mỹ do hội bảo-trợ của tôi tổ-chức, gửi đến một trường Adult School để nơi dạy. Ở thời ! tôi gặp phần đông là dân Mễ, phần khác là Mit, Iran, "mất một mí" như Nhật, Đại Hàn, v.v. Có lẽ trường này tưởng trưng cho Hợp-Chúng-Quốc Hoa-kỳ chăng?! -Ấy là chữ "U S A" mà tôi học trong những buổi đầu tại trường Mỹ.

Tôi học những câu chào hỏi thông thường như Hi, Good morning, v.v. Kể đến tôi cũng phải học "vô" sách vở". Học được vài chương, tôi có cảm giác đây là trường của Mỹ đang dạy tại Mexico?! Nhưng nhân vật chánh trong sách phần nhiều có tên "Mỹ pha Mễ" như Dick Fernandez hay Maria Gonzales, v.v.. Sau đó, trong những dịp cần liên lạc với nhà trường, tôi mới hiểu ra lẽ.

Những vị phụ-ta điều hành các trường trung niên này hầu như đều là Mẹ hay Mỹ gốc Mẹ. Điều đó cũng dễ hiểu. Các trường này đã được thành lập khá lâu và chủ trọng đến nhóm minority Mẹ và vì tỉ-số dân Mẹ ở Los Angeles gần bằng 40%.

Cộng-đồng V N đến sau, do đó những vị trách nhiệm gởi đến những trường này học luôn cho tiến, học môn Anh văn, English as second language.

Tôi xin mở ngoặc, muốn biết tỉ-số dân Mẹ đông cỡ bao nhiêu, ta cứ đi dạo trên các phố ở downtown Los Angeles là biết ngay. Ôi thôi ! tiếng Mẹ xô ra "tựa lùa" như là Uno, amigo, gracias,... Nếu muốn biết thêm nguyên do và thực chất của vấn-đề này, ta xem phim "The Border" (thỉnh thoảng được chiếu lại trên Tivi) hoặc đọc những bài báo về dự-thảo-luật Simpson-Mazzoli là chúng ta hiểu ngay.

Tôi vô lớp học, các vị giáo-sử, nhiều lúc "xô" tiếng Mẹ ra giảng luôn vì các học-sinh không hiểu khi thầy/cô nói bằng tiếng Mỹ. Tôi không hiểu trường này do chính-phủ nào (Mỹ hay Mẹ) đài thọ chi phí và trường này được lập ra trên đất nào, cho dân nào học đây ?! Những học sinh V N trở thành thiểu-số trong nhóm thiểu-số khác. Tôi học thêm được chữ minority và minority of minority (tạm dịch là tếp và tếp riu, nếu so sánh với tôn (Tôn) Mỹ) !

Nói như vậy chứ riêng tôi, tôi có tha thiết bao nhiêu mà học với hạnh. Mười năm trong quân ngũ (V N C H) công hai năm bị đi "học-tập" và hai năm cao khổ tìm đường vượt biên/vượt biển, sức-khoẻ tôi bây giờ đã yếu nhiều. Học trong giai-đoạn đầu này là "học để kiếm cơm", nếu không học, cơ-quan bảo trợ báo cáo với welfare là "bỏ mạng" ! Tôi mong kiếm được việc nào làm để cho "khỏe trí".

Đứa cháu tôi còn thanh niên, đang học lớp 3 (cuốn sách số 3 của trường), học từng đối nhanh mà cũng chẳng thấu thập được gì nhiều. Trối đi, nó nói tiếng Mỹ bập bẹ, đôi lúc pha thêm vài tiếng Mẹ ! Có lẽ ban giám-đốc/giáo-sử trường của tôi muốn chứng tỏ là "ngon lành", hôn chánh-phủ. Chánh-phủ (hay City) trả tiền cho trường để dạy 1 thứ tiếng (Mỹ), họ dạy luôn hai thứ tiếng (trong thời gian hạn hẹp là 3 giờ/1 tuần, chia ra làm 3 buổi tôi).

Tôi hiểu rõ câu "Time is money" mà chỉ hiểu mang mang câu "waste the time".

Phải chăng đây là cảnh "trông đánh xuôi, kén thời ngược" hay là cảnh "một quốc-gia trong một quốc-gia" ?!

Tôi cũng nghe tình trạng này xảy ra ở các trường tiểu học mà con của người bạn tôi, đang học. Thầy/cô giáo cũng dành nhiều thời-giờ để giảng bài bằng tiếng Mẹ. Tôi chưa kể đến những việc, tình-trạng khác trong những trường này (trung niên hay tiểu học).

Lý do là giấy mực có hạn tuy rằng giấy tập bên đây trắng tinh và rẻ (không như thứ giấy tập vàng khè của Việt Cộng bán mắc như vàng vì các tập vở thuộc vào loại "có hạn" ở các chỗ trời V N sau này). Lý do khác là đâu cho những "chức sắc" của "Los Angeles Unified School District" có biết được thực-trạng của những trường này, có thể (tôi xin nhắc lại là có thể) họ cũng lắc đầu và nói "BIẾT RỒI, KHÓ LÀM, NÓI MÀ !". Tôi "nhân-cách-hóa" là các vị chức sắc đó có thể ăn được nước mắm, nói tiếng Việt và nói câu trên (mong các bạn thông cảm !).

Xứ Mỹ này mà, các nhân-vật trong phim A-rập như "Aladdin và cây đèn thần" do Hollywood sản xuất hay trong những phim "KUNG FU" của các nước A-châu nói được tiếng Mỹ "à ồ" thì có lẽ các bạn cũng dễ đài cho vấn đề vừa nói trên.

Tôi học được chữ nào hay chữ đó ở trường. Tôi cũng học thêm qua sinh hoạt hằng ngày. Lúc mỗi qua, tôi cần và tôi gọi điện-thoại đến nhiều nơi (như hội của tôi) để lo công việc. Ôi thôi, các cô điện-thoại-yên tông-đài hay thờ-ký "song chi" vô cùng. Dầu cho tôi sửa giọng cho thật đúng và nói thật chậm, các cô cứ hỏi "What, what?". Tôi sửa đi sửa lại nhiều lần, các cô cứ hỏi "What, What?" liên hồi. Tôi đánh cúp máy, chờ bạn tôi (đã qua Mỹ lâu) về nói giùm.

Sau đó vài tháng, tôi nói đồ đồ và cũng tìm được câu để phang lại những cô song chỉ nói trên. Nếu cô nào hỏi "What, what", tôi có thể nói bằng tiếng Mỹ "Bộ cô điếc rồi hay sao?". Tuy nhiên tôi không nói câu này lần nào, tôi chỉ kèm sau mỗi câu chữ "please" (thí-đụ như "Let me talk to Mr. Anderson, please") là các "má" operator hay secretary "nở ló mũi lên" và giúp tôi ngay. Tôi góp nhặt được thêm câu "telephone operator and secretary are my mothers!".

Nhắc đến chữ "mother", tôi nhớ đến Mỹ có rất nhiều chữ "mother". Do đó khi gặp cô/cậu Mỹ nói "Let me talk to my Mom (mother)", ta phải hỏi ngay: "What mom?". Đó là những chữ:

mother (hay blood mother)	: mẹ (ruột)
mother-in-law	: mẹ vợ / mẹ chồng
step mother	: mẹ kế / kế mẫu
surrogate mother	: mẹ cho mượn bầu

Chữ "surrogate mother" được tạm dịch nôm na như trên vì "đường sù" lãnh tiền của vợ chồng nào muốn có con, ngoài ra vì chữ này mỗi xuất hiện trong thời-đại "nguyên-tử". Bạn thấy không, nước Mỹ rắc rối cuộc đời lắm như vậy. Vì có nhiều "loại mother" cho nên những vấn-đề khác cũng bị lôi kéo theo như giấy tổ hành-chánh, luật pháp. Thí-đụ như đờn xin học-bổng đại-học như "Pell Grant" hay giấy khai thuế Income Tax.

Tôi nhớ một chuyện khôi hài "đen" khác về công-ty khách-sạn Howard Johnson, có nhiều hotels khắp nơi trên toàn quốc. Có lẽ công-ty này muốn chứng tỏ là họ chăm sóc khách-chu đáo và nấu nướng ngon và hợp khẩu như người mẹ ở nhà cho nên họ quảng-cáo trên Tivi: "Howard Johnson's is your mother"!! Cha đời hay chưa?! Họ "chém" khách du-lịch bằng tiên phong và tiên ăn uống tại các restaurants (bên trong hotel) còn vô ngục tự xưng là "mẹ" người ta!! Tôi không đi chơi đâu cho nên tôi chưa đưa tiền cho họ (H J's) "ăn" để họ làm cha mẹ tôi.

Tôi có thời-giờ hoặc tiền đâu mà đi chơi hay du-lịch? Tôi còn phải lo "chạy gạo" từng ngày, lo kiếm job để được ổn định trong việc định-cư. Tôi trở lại những ngày đầu. Trong những ngày rảnh, không đi học, ban tối chỗ tôi đi tập dợt lái xe để lấy driver's license.

Đúng trần mọi biết. Bên Mỹ này, chánh-phủ và dân chúng mặc nhiên lấy hay công-nhân driver's license làm căn cước. Đi đến đâu (thí-đụ như bank, post office, v.v.), khi cần, họ đều đòi 1 hoặc 2 giấy tờ chứng minh, trong đó phải có driver's license! Phải chăng việc lái xe trở thành rất quan trọng, gắn bó với sinh-hoạt của dân chúng Mỹ? và dân cần phải có bằng. Việc lái xe hầu như là 2 "cái chân" khác của dân chúng vậy. (Xin Ban Biên Tập đừng đánh máy lớn số 2 mà nghĩa nó trật đi).

Tôi học lái xe được 3 tuần và thi đầu viết và lái (thí-bài viết bằng tiếng Việt vì tôi có khả năng đầu mà ngồi đoán tiếng Mỹ, nhứt là đôi khi họ lái hỏi "mẹ" nữa?). Tôi lấy driver's license để làm căn cước vì đã có xe đầu mà lái. Mua xe cần phải có tiền, ngoài ra còn đủ thủ-tiên khác như: tiền bảo-hiêm, tiền nộp phạt mỗi khi vi-phạm luật lưu-thông, tiền xe hồ đoc đường, tiền smoo check, v.v., đi thôi có cả trăm thủ-tiên!

Tôi đôi lúc mượn xe của bạn tôi để lái những khoảng đường gần. Tôi học thi lái bằng sách cầm nang (HAND-BOOK) của cơ quan D M V (Department Of Motor Vehicle) một cách mà tôi diễn dịch và nhập tâm về những luật và dấu hiệu bằng cách khác. Thí-đụ như bằng "STOP", đó là "bằng hiệu \$50", và "ĐEN-ĐỎ" là \$100. Tôi học như vậy để thuộc lái và các hàng insurance khó mà "nốc" thêm tiền của tôi mỗi năm, nếu tôi có nhiều "ticket" và nếu tôi có tiền mua xe và đóng tiền bảo-hiêm.

Tôi cũng "nhập tâm" theo cách đó và gọi đùa các bà mẹ trong hội "M A D D" (Mothers Against Drunk Drivers, Hội các bà mẹ chống việc say-rượu lái xe) là các "bà chẳng". Vì các bà khởi xướng phong-trào và tranh đấu mạnh mẽ cho mục-tiêu của các bà, luật pháp trở nên gắt gao, nôm na là phạt thật nặng, những người say-rượu mà lái xe.

Police cũng "đan chào" những người này cẩn thận và khoa học lắm. Họ "rình" trước các quán cơ bán rượu hay các quán "disco" vào giấc khuya là "chắc" ăn như báp". Thế nào police cũng kiếm được "thần chú", bảo đảm "trên đầu" của các con tôi!

Tôi tam mỗ ngoặc về việc gọi là các "bà chánh". Như đã nói, tôi chỉ muốn nhập-taxe cho để nhờ vả tránh ticket và chỉ có vậy thôi. Mẹ nào không thương con, nhứt là các bà trong hội M A D D, bà nào cũng có một hay hai đứa con bị những người say rượu đụng tử nạn.

Tôi cũng không "đứng về phía" những người say rượu lái xe. Không như những ông luật sư, có ông đứng ra quang cáo, bảo đảm với các drunk drivers là no problem. Tôi không rõ các ông có cái được hay không và tôi cũng không dám thử. Tôi chợt nghĩ đến câu "Ở đâu có mật là có ruồi bay đến".

Các công-ty insurance cũng "thừa giờ bề mắng". Bày giờ họ tăng giá bảo hiểm rất cao đối với những khách bị ticket vì say rượu. Rồi khi, các ông đã có tiêu chuẩn và phùng-pháp tịh sắc xuất (để lờ nhiều), tại sao quí vị không tăng từ "trước khi" các đạo-luật mới (về say rượu) ra đời?! Trượt đay rượu uống không say? hay là bây giờ các ông "say" (tiền chủ không phải rượu)?

Tôi học thêm được vài chữ như driver's license, driver. Tôi biết thêm được về "tình người" của những bà mẹ trong hội M A D D hay "tình người" của những vi insurance.

Tôi vừa học English vừa để ý kiếm việc làm. Tôi đi kiếm job mỗi thấy những điểm bất lợi của bản thân mình. Tôi đã lớn tuổi, muốn làm những việc như lao-động chân tay thì tranh không lại với những thanh-niên trẻ. Muốn đứng bán ở các tiệm ăn fast food như Mac Donald, tôi làm gì có được cái vui tuổi, nhi nhanh, nhanh nhẹ của các cô gái trẻ và tôi chưa kể đến cái "nhìn" của các managers những tiệm này. Đó là những việc chỉ phát lương minimum wage (\$3,35/1 giờ) thôi đó. Lương tôi thiếu còn như vậy, nói chi đến những jobs khác có lương khá hơn (đồng nghĩa với sự tìm kiếm khó hơn, sức lực bỏ ra nhiều hơn).

Từ nhiên tôi biết thêm được chữ minimum wage và những chữ như equal opportunity, no discrimination of ages (tạm dịch, không kỳ-thị). Đó là những chữ được hiến-pháp và luật pháp bảo vệ rất chu đáo (trên giấy tờ!).

Tôi tìm việc gần 1 tháng mà chưa có. Xem Tivi tôi thấy họ chiếu có khoảng 10 triệu người thất nghiệp. Trong đó ta cho có khoảng 8 triệu Mỹ chánh công, nói tiếng mẹ đẻ là tiếng Mỹ một cách trôi chảy và viết cũng không dở lắm. Tôi đây nói tiếng Mỹ bập bẹ, nghe người khác nói chữ mất chữ còn, chữ được chữ không hoặc nói tiếng Mỹ mà "mỗi hai cái tay" luôn! Thủ nghĩ tôi đứng vào hàng thủ máy trong đạo quân thất-nghiệp?!

Tôi tam mỗ ngoặc. Tôi không ngại hay sợ là tôi không biết nói (hay viết) tiếng Mỹ vì tiếng Mỹ không phải là tiếng mẹ đẻ của tôi. Tôi chỉ sợ tôi (hoặc con tôi) nói tiếng mẹ đẻ không rành. Thủ hỏi hơn mà thu-tướng Winston Churchill xem có đồng ý với tôi không?!

Tôi sợ nhứt là tôi còn sử-dụng những danh-từ của Việt Cộng. Qua đến xứ Mỹ rồi, có đến hàng trăm hiệu xả bóng giặt (như Tide, Bold 3, Cheer, ...) mà tôi không "tẩy sạch" được hay sao? Một dạo, tôi có dịp đến một hội thiên nguyên khác (không phải hội của tôi). Trên bàn tại phòng đợi, có một thông-cáo ghi bằng chữ lớn rành:

"CAC THANH NIÊN TRÊN 18 TUỔI, THEO LUẬT-PHÁP CỦA HOA-KY,

PHẢI ĐĂNG KÝ NGHĨA VỤ QUÂN SỰ"!

Tôi còn gặp nhiều dịp nghe thiên-hạ sử dụng danh-từ "ngoại-quốc" và nghe dài dài, từ khi còn ở trại tỵ-nạn cho đến khi đến xứ Mỹ này, từ các nơi tự nhân cho đến các trụ sở công-quyền. Tôi nghĩ đến những danh-từ này mà BUỒN NÓN. Khi tôi nhớ lại thời-gian tôi còn kẹt lại, sống dưới chế-độ Cộng-Sản, do đó tôi không muốn nhắc đến. Tôi xin đóng ngoặc.

Sáng nay tôi đang ngồi buồn về chuyện đời, chuyện job, thời may hội của tôi gọi điện thoại đến giới thiệu tôi đi làm với lương tôi thiếu và sẽ làm vào tuần tới. Đi làm hay "đi cây" đây?! Nhiều người nói rằng "đi cây", tôi chưa tin.

Viết đến đây, tôi nhận được thư vừa mới phát. Đó là thư của người bạn thân gửi từ Vermont. Trong thư, người bạn gửi thiệp chúc mừng sinh nhật (thứ 50) của tôi: HAPPY BIRTHDAY!

Tôi ngắm người hay "ngắm bộ hơn làm ngọt" mà đọc những lời chúc của bạn tôi!